

Szexuális bűnelkövetők a kriminálpolitika erőterében

Sexual offenders in criminal policy context

Szabó Judit

Dr. PhD, tudományos főmunkatárs
Országos Kriminológiai Intézet,
Büntető Jogtudományok Osztálya
judit.szabo@okri.hu

Virág György

Dr. PhD, igazgatóhelyettes, főtanácsos
Országos Kriminológiai Intézet
virag@okri.hu

Absztrakt

Cél: A tanulmány célja a szexuális bűnelkövetők kezelését, illetve a visszaesés megelőzését célzó eszközök rövid áttekintése, különös tekintettel azok hatékonyságának kérdésére és az alkalmazásukkal kapcsolatban felmerülő aggályokra.

Módszertan: A tanulmány megállapításai a releváns nemzetközi szakirodalom áttekintésén alapulnak.

Megállapítások: Az áldozatvédelem és a prevenció szempontjából kiemelkedően fontos a beavatkozási eszközök hatékonyságának, eredményességének szisztematikus elemzése. Az egyes eszközök valódi hatóerejének feltárását különösen indokolja a jelentős érzelmi telítettség, a gyerekbántalmazást körülvevő elemi indulat, valamint az a tény, hogy a szexuális elkövetők a bűnelkövetők „veszélyes osztályaként” jelennek meg, a szexuális bűncselekmények pedig jellemzően a szigorú, punitív büntetőpolitika motorjaként működnek.

Érték: A szerzők szándékai szerint a tanulmány hozzájárul a szexuális bűnelkövetés, illetve a pedofília egyes kriminálpolitikai vonatkozásaival kapcsolatos ismeretek gyarapításához.

Kulcsszavak: szexuális bűnelkövető, pedofília, kémiai kasztráció, szexuális bűnelkövetők nyilvántartása

Abstract

Aim: The purpose of the paper is to provide a brief overview of the instruments aiming at the treatment of sexual offenders and the prevention of reoffending, particularly regarding the issue of their effectiveness and the concerns about their use.

Methodology: The conclusions of the paper are based on a review of relevant international scientific literature.

Findings: The systematic analysis of the effectiveness of interventions is of utmost relevance from the standpoint of the protection of victims and of prevention. The fact that pedophilia is an emotionally heavily charged issue filled with basic hostility, that sexual offenders are depicted as a “dangerous class” of criminals and that sexual offences usually function as a driving force for harsh punitive criminal policy especially warrant the exploration of the actual effectiveness of each instrument.

Value: The authors aim to contribute to the growing body of knowledge on some criminal policy aspects of sexual offending and pedophilia.

Keywords: sexual offender, pedophilia, chemical castration, sex offender registry

Bevezetés

Egy felnőtt – kizárólagosan vagy elsősorban – serdülőkor előtti vagy serdülőkorban lévő gyermekek iránt érzett szexuális vonzalma a pszichiátriai értékelés szerint mentális betegség, amelyet a pszichiátriai rendellenességek mindkét nagy nozológiai rendszere¹ tartalmaz, „Pedofília”, illetve „Pedofil rendellenesség” néven. A büntetőjog a gyerekekkel végzett vagy végeztetett szexuális cselekményeket, illetve a gyermekek szexuális kizsákmányolását a nemi élet szabadsága és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények körében szankcionálja, függetlenül az elkövető személyiségétől, nemi irányultságától, „pedofil mivoltától”.² A kettő – a pedofília, illetve a gyerekek ellen elkövetett szexuális bűncselekmények – azonosítása, szinonim kezelése hibás. Számos pedofil hajlammal élő ember van ugyanis, aki soha nem molesztált egyetlen gyermeket sem, és még többen vannak olyanok, akik ugyan nem minősülnek pedofilnak, mégis szexuálisan bántalmaznak egy vagy több gyermeket. Részben a fogalmi zavar az oka, hogy a probléma megelőzése és kezelési lehetőségei tekintetében – ideértve a büntető igazságszolgáltatási rendszer keretein belül adott reakciókat is – nincs maradéktalan konszenzus. Jelen tanulmányban a gyerekek sérelmére nemi bűncselekményt megvalósító elkövetők kezelését és a bűnis-méltés megelőzését, illetve a társadalom védelmét célzó büntetőjogi, terápiás és

1 DSM V. – *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (Mentális Rendellenességek Diagnosztikai és Statisztikai Kézikönyve) ötödik kiadása; BNO 10 – Betegségek Nemzetközi Osztályozása.

2 A büntetőjogban a pedofília kifejezése vagy meghatározása nem szerepel.

társadalmi eszközöket tekintjük át röviden, azt vizsgálva, hogy azok – például (kémiai) kasztráció, szexuális bűnelkövetők nyilvántartása – mennyiben hatékonyak, illetve milyen aggályok merülnek fel az alkalmazásukkal kapcsolatban.

Pszichoterápia

Ha elfogadjuk a gyerekek iránti szexuális érdeklődés medikalizálását, jogosan vetődik fel a betegség „gyógyításának” kérdése.

A pedofília pszichoterápiás kezelési lehetőségeivel kapcsolatban alapvetően két álláspont létezik a szakirodalomban (Seto, 2018). A domináns vélemény szerint nincs bizonyíték arra, hogy a pedofil vágy – hasonlóan a nemi orientációhoz – megváltoztatható lenne. A másik megközelítés (Cantor, 2018) szerint viszont ideje meghaladni a pedofília gyógyíthatatlan voltára vonatkozó álláspontot. A szakmai konszenzus az, hogy a reális terápiás cél a „gyógyítás” helyett inkább a pedofil érdeklődés, vágy kezelése, a szexuális drive csökkentése és ezen keresztül a szexuális gyermekbántalmazás megelőzése lehet. Az egyes terápiás módszerek hatékonysága tekintetében inkonzisztens a szakirodalom.

Vannak országok, ahol biztosított a szexuális bűnelkövetők kezelése, és a pedofiliában szenvedőknek és a bűnelkövetést megelőzni szándékozókna is rendelkezésre áll a segítség. Ilyen program a német Dunkelfeld Project ([URL1](#)), amelynek célja, hogy a gyerekek iránt nemi érdeklődést érző, de a gyermekek bántalmazásától tartózkodó egyének számára hatékony preventív lehetőség nyújtson. Dombert és munkatársai (2016) német mintán végzett kutatásában a 12 éven aluli gyerekekkel kapcsolatos szexuális fantáziákról beszámoló férfiak több mint 12 százaléka érezte (volna) szükségét valamilyen segítségnek. Különösen igaz volt ez a gyerekek sérelmére elkövetett nemi bűncselekmények – gyermekpornográfia és kontakt bűncselekmények – elkövetőire, és közülük is a legnagyobb arányban azokra, akik mindkét típusú bűncselekmény elkövetését beismerték. A megelőzés eszköztára bizonyára hazánkban is gazdagabb lenne, ha rendelkezésre állnának ilyen lehetőségek.

A pszichoterápia hatékonyságának alapfeltétele, hogy

- a) legyenek olyan speciális szakemberek, csoportok, akik/amelyek ezzel a problémával foglalkoznak;
- b) a létező szolgáltatás legyen elérhető, vagyis működjön valamilyen társadalombiztosítási vagy egyéb biztosítási lehetőség, ami azok számára is hozzáférhetővé teszi, akik nem képesek a magánellátás finanszírozására; valamint
- c) az érintett önkéntesen vállalja a kezelést és legyen motivált annak sikeressége iránt.

Magyarországon az első két feltétel jelenleg nem biztosított, még a magán-ellátás elérhetősége és kapacitása is erősen limitált. A kutatási eredmények arról tanúskodnak, hogy a terápia lehetősége máshol is problémát jelent, mert a pedofil emberekkel kapcsolatos averziók és előítéletek a szakemberekben is dolgoznak (lásd például Stiels-Glenn, 2010; Schmidt & Niehaus, 2022). A harmadik feltétel, az önkéntesség és motiváltság sem mindig teljesül. A pedofilok jelentős része ugyanis – egyebek közt a szankcióktól és a stigmatizálástól is tartva – rejtőzködik. Ez indokoltnak is tűnik azon kutatási eredmények fényében, amelyek szerint a mentális szakembereknek és az annak tanuló diákoknak egy része kész lenne jelenteni a gyermekek iránti nemi érdeklődését felfedő kliensét a hatóságoknak (Stephens, McPhail, Heasman & Moss, 2021). Továbbá, sok pedofil nem tartja problémának a vonzalmát, és racionalizálja, észszerűnek tűnő magyarázatokkal védi és indokolja elfogadhatatlan viselkedését. Rossz hír az is, hogy a már említett domináns szakmai álláspont szerint az ismert pszichoterápiák alkalmazásával a pedofília nem „gyógyítható”; nincsen olyan pszichológiai módszer, amivel a szexuális orientáció megváltoztatható lenne. A reális cél csupán valamiféle kontroll kialakítása lehet, amellyel a vágy kielé-
se megakadályozható, természetesen ez is csak azoknál, akik problémának érzik a gyerekekkel kapcsolatos szexuális vágyaikat, és tenni akarnak annak érdekében, hogy ne kövessenek el bűncselekményt. A pedofília pszichoterápiás kezelésének lehetőségeit ennek fényében kell értékelnünk.

Gyógyszeres kezelés, kémiai kasztráció

A pedofília kezelésére a pszichoterápia mellett gyógyszeres lehetőségek is rendelkezésre állnak. A farmakoterápia célja a pedofil fantáziák és viselkedések szabályozása, a késztetések kontrollálása és az egyén szenvedésének mérséklése (Seto, 2018). Többféle – egyéb kórképek, például prosztatadaganat terápiajában is használt – gyógyszert alkalmaznak e célra.

Az antiandrogén, illetve a gonadotropin-felszabadító (GnRH), más néven luteinizáló hormonfelszabadító (LHRH) hormon agonista és antagonisták szerek a tesztoszteronszint különböző hatásmechanizmusok révén történő csökkentésével hivatottak mérsékelni a nemi vágyat, és ezáltal a gyerekek irányában tanúsított szexuális viselkedést; az antidepresszánsok egy csoportja, a szelektív szerotonin visszavétel gátlók (úgynevezett SSRI-k) pedig szerotonerg vágycsökkentő hatásuk miatt szerepelnek a pedofília gyógyszeres kezelésének lehetőségei között.

A gyógyszeres terápiás megoldások hatékonyságára vonatkozóan csak korlátozott mennyiségű, jellemzően alacsony mintaelemszámú, és módszertanilag igen

heterogén kutatási eredmények állnak rendelkezésre. Cooper és munkatársai (1992) vizsgálata szerint például az antiandrogén hatású CPA (ciproteron-acetát) és MPA (medroxiprogesteron-acetát) csökkentette a vizsgált személyekben a szexuális gondolatokat, fantáziákat és a fallometriával mért nemi izgalmat. Gijss és Gooren (1996) több vizsgálat áttekintése eredményeként a CPA vonatkozásában szintén arra a következtetésre jutott, hogy az szignifikánsan csökkenti a szexuális arousalt. Turner és Briken (2018) szisztematikus áttekintése szerint az LHRH agonista szerek pszichoterápiával kombinálva hatékonyabbak a parafilias zavar kezelésében, mint az antiandrogének, ám súlyos mellékhatásaik miatt alkalmazásuk szoros felügyeletet és szigorú etikai megfontolásokat igényel. Az SSRI gyógyszerek pedofiliában való alkalmazhatóságának eredményességéről csak kevés információ áll rendelkezésre (például Greenberg, Bradford, Curry & O'Rourke, 1996), és módszertani szempontból ezek a kutatások sem mind meggyőzőek (Seto, 2018). További, szilárdabb módszertani alapokon nyugvó – például nagyobb mintán, megfelelő kutatási elrendezésen és hosszabb utánkövetési perióduson alapuló – vizsgálatok szükségesek a gyógyszeres terápiás irányelvek jobb megalapozása érdekében (Landgren et al., 2022).

Annak ellenére, hogy a visszaesés megelőzésének hatékonysága tekintetében nem teljesen konzisztens a szakirodalom, és a hormonháztartásba való beavatkozás kedvezőtlen mellékhatásokkal jár, a világ számos országában – például Dél-Koreában, Indonéziában, Lengyelországban, illetve több amerikai államban – is létező jogintézmény az említett gyógyszerek egy részének alkalmazásán alapuló, úgynevezett kémiai kasztráció (Pugh, 2016). Egyes államokban – például Lengyelországban – az elítélt a bíróság ítélete alapján köteles magát alávetni a kezelésnek, míg más országokban a szabadságra bocsátás vagy a büntetés csökkentése feltételeként állítható, és önkéntesen vállalható (URL2). Svédországban, Dániában, Németországban és több más államban például nem írható elő kötelezően, de bizonyos esetekben választható alternatíva. Észtországban a feltételes szabadságra bocsátás feltételeként szabhatja a bíróság a gyerekek sérelmére szexuális bűncselekményt megvalósító, nagy visszaesési kockázattal rendelkező elkövetők esetében (URL3). Más kérdés, hogy a további szabadságvesztés-büntetés alternatívájaként felkínált kezelés mellett való döntés nem tekinthető teljesen önkéntesnek, hiszen a büntetés elkerülését célozza, és ebben az értelemben egyfajta kényszerként értelmezhető. Ami a kémiai kasztráció hatékonyságát illeti, a szakirodalom nem teljesen konzisztens ebben a kérdésben. Randomizált, kontrollált kutatást még nem is publikáltak a témában, így a visszaesés megelőzésének hatékonyságáról kevés a bizonyíték.

Egyes államokban sebészi (vagy fizikai) kasztrációt is végeznek. Ez a gyakorlat Németországban néhány évvel ezelőtt szűnt meg, és az Európai Unióban

már csak Csehországban él (Elischer & Šolc, 2020). A sebészi kasztráció visszafordíthatatlan következményekkel járó, invazív beavatkozás, amely a hatékonyság kérdésétől függetlenül nyilvánvalóan súlyos jogi és erkölcsi aggodalmakat is felvet. Ezen a tényen az sem változtat, hogy az említett országokban csak önkéntes alapon és igen szigorú feltételek teljesülése esetén (volt) alkalmazható ez a beavatkozás.

Szexuális bűnelkövetői nyilvántartás

A gyerekek sérelmére elkövetett nemi bűncselekmények visszaszorítása, megelőzése érdekében a világ több országában is működtetnek szexuális bűnelkövetői nyilvántartásokat, illetve ezekhez kapcsolódó értesítési rendszereket.³ Ezek tartalmazhatják valamennyi szexuális bűnelkövető adatait, de gyakoribb, hogy egy szűkebb körre – például a gyerekek sérelmére nemi bűncselekményt megvalósító elkövetőkre – vonatkozó információt foglalnak csak magukban.

A bűnelkövetői regiszterrel kapcsolatos egyik alapkérdés az, hogy az abban szereplő információ nyilvánosan hozzáférhető-e a „nagyközönség” számára, vagy csupán a bűnüldöző hatóság részére elérhető, illetve esetleg mások számára is megismerhető, de csupán engedély alapján és korlátozott mértékben. A másik kérdés a hatékonyság: nevezetesen, hogy van-e valódi prevencióshatása egy ilyen rendszer létrehozásának és működtetésének.

Az Egyesült Államokban meglehetősen hosszú múltra tekint vissza ez a jogintézmény (Corda, 2020). Jelenleg valamennyi USA-beli államban van ilyen regiszter és a nyilvánosság tájékoztatását célzó weboldal (URL4), és egyes államokban a lakosság informálásának egyéb módjai is működnek. A nyilvántartás tartalmazza az elkövető nevét, lakóhelyét és az általa elkövetett bűncselekményeket. Célja a szexuális bűnözők szabadulás utáni követése és monitorozása.

Az USA-n kívül a világ számos országában működik valamilyen típusú regiszter a szexuális bűnelkövetők nyilvántartására (Federal Research Division, 2022). A szexuális bűnelkövetői regiszterrel rendelkező államokra példaként említhető Ausztrália, az Egyesült Királyság, Argentína, Dél-Korea, Spanyolország, Lengyelország, és most már Magyarország is. Egyes országokban nincs egységes és országos nyilvántartás, például Németországban csak néhány tartományban működik ilyen rendszer. Az említett regiszterek több szempontból, így például az azokban tárolt adatok hozzáférhetősége tekintetében eltérőek. Utóbbi a legtöbb államban korlátozott, azaz csak a hatóságok, illetve személyek

3 *Sex Offender Registration and Notification* (a továbbiakban: SORN).

meghatározott köre fér hozzá a regiszterhez. Ellenpéldaként említhető Lengyelország, ahol 2018-ban bevezették a szexuális bűnelkövetők nyilvános, bárki számára hozzáférhető regiszterét ([URL5](#)). Ebben található a legveszélyesebb szexuális bűnelkövetők, köztük a gyerekek sérelmére nemi bűncselekményt megvalósítók. Utóbbi adatokhoz bárki hozzáférhet, míg a korlátozott hozzáférésű nyilvántartásból csak a jogszabályban meghatározott hatóságok, munkáltatók, illetve szolgáltatók kérhetnek le adatokat előzetes regisztrációt követően.

Magyarországon az Országgyűlés 2021. június 15-én fogadta el a pedofil bűnelkövetőkkel szembeni szigorúbb fellépésről, valamint a gyermekek védelme érdekében egyes törvények módosításáról szóló törvényjavaslatot. A 2021. évi LXXIX. törvény 4. pontja rendelkezik a bűnügyi nyilvántartási rendszerről, az Európai Unió tagállamainak bíróságai által magyar állampolgárokkal szemben hozott ítéletek nyilvántartásáról, valamint a bűnügyi és rendészeti biometrikus adatok nyilvántartásáról szóló 2009. évi XLVII. törvény módosításáról. Ezzel a módosítással a törvény létrehozta a gyermekek sérelmére szexuális bűncselekményt elkövetők nyilvántartását, amelynek célja az előterjesztői indokolás szerint a gyermekek védelmének biztosítása, a gyermekek sérelmére vagy kihasználásával elkövetett nemi élet szabadsága vagy nemi erkölcs elleni bűncselekmények megelőzése. A szabályozás szerint a gyermekekkel közvetlen kapcsolatba kerülő személyek ellenőrzése érdekében azoknak a jogerősen elítélteknek az adatai érhetőek el ügyfélkapun keresztül a gyermek hozzátartozója vagy a nevelését, felügyeletét vagy gondozását ellátó nagykorú személy számára, akik a bűncselekmény elkövetésekor a tizennyolcadik életévüket betöltötték. A nyilvántartáson keresztül megismerhető adatok: az elítélt neve, születési évszáma, településszintű lakóhelye, arcképmása és az általa elkövetett bűncselekmény. A felületen keresztül megismert adatokat az azokat megismerő személy köteles bizalmasan kezelni, azok kizárólag a gyermek védelme érdekében használhatóak fel, és tehetők harmadik személy számára megismerhetővé. Tilos ezen adatokat nyilvánosságra hozni, tilos róluk képernyőfotót, egyéb másolatot, kivonatot, összefoglalót készíteni, továbbá tilos azokat sokszorosítani, nyilvántartásba rendezni, vagy adatbázisba foglalni. Ez év márciusáig közel 8000 esetben kértek le adatokat a rendszerből ([URL6](#)).

A téma aktualitását jelzi egy, az Európai Parlamentben az elítélt szexuális bűnelkövetők uniós szintű nyilvántartásáról való állásfoglalás iránt benyújtott indítvány is ([URL7](#)). Az indítvány a társadalom szexuális bűncselekmények visszaeső elkövetőivel szembeni védelme érdekében, amerikai mintára szorgalmazza az elítélt szexuális bűnelkövetők uniós szintű nyilvántartásának létrehozását. Ezzel kapcsolatban javasolja, hogy a bűnüldöző hatóságokon kívül olyan érzékeny intézmények számára is biztosítsanak hozzáférést ehhez

a nyilvántartáshoz, mint például az óvodák, hogy az ilyen intézmények megakadályozhassák, hogy elítélt szexuális bűnelkövetők ottani foglalkoztatás révén hozzáférjenek a potenciális áldozatokhoz. Felkéri továbbá az illetékes bizottságot, hogy készítsen jelentést a tagállami végrehajtás jogi lehetőségeiről, és vizsgálja meg, hogy jogilag megengedhető-e a teljes körű közzététel, és amennyiben igen, melyek a megvalósítás feltételei.

A szexuális bűnelkövetők nyilvántartásával kapcsolatban mára viszonylag sok tapasztalat gyűlt össze. A növekvő népszerűség ellenére a regisztráció és a lakossági tájékoztatás (SORN) szexuális bűnelkövetés alakulására gyakorolt hatásaival kapcsolatos kutatási eredmények legalábbis inkonzisztensek (Bouffard & Askew, 2019).

Több kutatás nem talált szignifikáns összefüggést a SORN és a szexuális bűnelkövetés, illetve a visszaesés aránya között. Egy korai vizsgálatban például Schram és Milloy (1995) arra a következtetésre jutott, hogy a közösség tájékoztatásának (community notification) nem volt számottevő befolyása az érintett szexuális elkövetők bűnisméltására, mivel az nem különbözött szignifikánsan azokétól, akikkel kapcsolatban nem volt ilyen információs kötelezettség. Vásquez és munkatársai (2008) tíz amerikai államban vizsgálták meg a nemi erőszakok számának alakulását SORN implementációja előtt és után, vegyes eredményeket kapva. Hat államban nem változott a bejelentett nemi erőszak esetek száma a regisztráció megkezdése után, míg három államban szignifikáns csökkenésről, egyben pedig jelentős emelkedésről számoltak be. Tewksbury és Jennings (2010) szexuális bűnelkövetők két kohorszát hasonlították össze a bűnözői életpálya tekintetében, és arról számoltak be, hogy nincs jelentős eltérés a SORN bevezetése előtt és a SORN után szabadult – tehát a regisztrált és nem regisztrált – bűnelkövetők további kriminális aktivitásának alakulása között. Mindkét kohorszban volt egy alacsony visszaesési rátával, egy magas visszaesési rátával, valamint a visszaesés hiányával jellemezhető csoport. Bouffard és Askew (2019) 1977 és 2012 közötti texasi adatok idősoros elemzése kapcsán arra a megállapításra jutott, hogy az eredetileg bevezetett SORN-rendszernek, majd két módosításának semmiféle hatása nem volt a szexuális bűnelkövetésre, ideértve a bűnisméltést is. Olyan kutatási eredmények is vannak, amelyek a regiszterek, illetve a közösségi tájékoztatás visszaesésre gyakorolt kedvező, bár korlátozott mértékű hatásairól számolnak be. Barnoski (2005) például a Washington állami SORN-rendszer kapcsán arra a következtetésre jutott, hogy a regisztrációt előíró törvény 1997-es hatálybalépését követően csökkent mind az erőszakos, mind a szexuális visszaesés aránya. Ugyanakkor hozzá kell tenni, hogy utóbbi kutatás eredményei a vizsgált időszakban az USA-ban általánosan tapasztalt csökkenő bűnelkövetési rátának is tulajdoníthatók. Prescott

és Rockoff (2011) azt állapították meg kutatásukban, hogy az ismert szexuális bűnelkövetők körében a regisztráció csökkentette a bűnismétlés arányát, a közösségi értesítés/tájékoztatás azonban ellenkezőleg: inkább növelte, mint csökkentette a visszaesés valószínűségét. Az eddig leírtakat támasztják alá egy viszonylag friss metaelemzés eredményei is, amelyet Zgoba és Mitchell (2021) végzett 18 korábbi kutatás adatainak összesítésével. A szerzők következtetései szerint a SORN-rendszerek semmiféle hatást nem gyakorolnak a bűnismétlésre.

Ha a szexuális elkövetői nyilvántartások hatékonyságához nem férne kétség – ami, mint láttuk nem megalapozott feltételezés –, akkor is jogosan merülnének fel kérdések a regiszterek társadalmi hatásaival kapcsolatban. Jahnke, Imhoff és Hoyer (2015) felmérése szerint a pedofília még az alkohol abúzusnál és az antiszociális tendenciáknál is súlyosabb stigma, a pedofiliában szenvedők ugyanis nagyobb mértékű elutasítást, negatív érzelmeket és társas távolságtartást váltottak ki a megkérdezettekben, mint a másik két csoport. Feldman és Crandall (2007) pszichológus hallgatók körében végzett vizsgálatában 40 mentális zavar közül a pedofília váltotta ki a második legnagyobb mértékű elutasítást, közvetlenül az antiszociális személyiség után. Mindezek fényében a regisztrációnak, illetve a lakosság tájékoztatásának az érintett elkövetőkre nézve egy sor negatív következménye lehet, ideértve a munkahely elvesztését, a közösség részéről elszenvedett fenyegetést és zaklatást, a vagyontárgyak megrongálását, az elkövetővel együttlakó családtagok által elszenvedett sérelmeket, és szélsőséges esetben akár a fizikai erőszakot, vagy az otthon érő támadást (Levenson, D'Amora & Hern, 2007). További kedvezőtlen hatásként számol be sok érintett az elszigetelődésről, szegényről, megaláztatásról, reménytelenségről és az ezekkel járó pszichés stresszről (Levenson & Cotter, 2005). Lasher és McGrath (2012) 1503 fős összesített mintán alapuló áttekintő tanulmánya például a szexuális elkövetőkkel kapcsolatos lakossági értesítés reintegrációra gyakorolt hatásait vizsgálta. Kutatásuk szerint az elkövetők 8 százaléka számolt be fizikai támadásról vagy sérülésről, 44 százaléka szomszédától elszenvedett fenyegetésről vagy zaklatásról, 14 százaléka anyagi kárról, 20 százaléka fenyegetésről, 30 százaléka a munkahely elvesztéséről, 19 százaléka a lakhatás elvesztéséről, 16 százaléka családtag vagy szobatárs által elszenvedett fenyegetésről vagy támadásról, és 40–60 százalékos közötti arányuk kedvezőtlen pszichés következményekről.

A hatékonysággal kapcsolatos kérdések, az erősen stigmatizáló és a társadalmi integrációt akadályozó jelleg, valamint a költségek ellenére úgy tűnik, a szexuális bűnelkövetőket nyilvántartó rendszerek nem veszítenek népszerűségükből. Létrehozásukat általában azzal indokolják, hogy a szexuális bűnelkövetők körében az átlagosnál jóval nagyobb a bűnismétlési ráta, valamint hogy a gyermekek védelme megköveteli, hogy a közösség megfelelő információval rendelkezzen

a veszélyes bűnözők tartózkodási helyével kapcsolatban. A szexuális bűnözők magasabb visszaesési arányát azonban a kutatások eredményei nem támasztják alá egyértelműen (Jennings et al., 2015), abban a tekintetben pedig konzisztens a szakirodalom, hogy a gyerekek sérelmére az esetek nagy többségében nem idegenek, hanem családtagok vagy ismerősök, illetve nem visszaesők, hanem büntetlen előéletű személyek követnek el nemi bűncselekményt (Logan & Prescott, 2021). Mindezek ellenére a vizsgálatok és kutatások eredményeit általában nem ismerő, és számos előítéllettel rendelkező közvélemény (Levenson, Brannon, Fortney & Baker, 2007) széles körben támogatja – ahogy a punitív kriminálpolitikai megoldásokat általában – a szexuális bűnelkövetői regiszterek intézményét, különös tekintettel a szexuális gyermekbántalmazók nyilvántartására. A nyilvántartások szabályozásának megvalósításakor a kriminológia elmélete és a kriminálpolitika gyakorlata erre figyelemmel is eltérő eredményre juthat; utóbbi gyakorta kerülni próbálja a társadalmi nyomással szembemenő döntések népszerűtlenségének veszélyességét. Mindazonáltal továbbra is érvényes problémaként kell tekintenünk a tárgyalt nyilvántartások prevenciós értékével, hatékonyságával, nemkívánatos következményeivel és költséghatékonyságával kapcsolatos kérdésekre, amelyekre remélhetőleg a jövőben megfelelő válaszokat kapunk a bizonyítékokon alapuló gyakorlat megalapozása érdekében. Meg kell jegyezni persze azt is, hogy ezek a kételyek elsősorban a nyilvános regiszterekre vonatkozóan merülnek fel, míg a célhoz kötött és korlátozott felhasználás lehet hasznos és akceptálandó jogos igény is.

Következtetések

A pedofiliát és a gyerekek elleni szexuális bűncselekményeket ugyan gyakran differenciálatlanul azonosnak tekintik, a két fogalom érvényességi köre azonban eltér. A fogalmi tisztázottság elméleti szempontból akkor is fontos, ha a jogalkalmazói gyakorlatot ez a kérdés csak esetlegesen befolyásolja.

A pedofil orientáció mélyen gyökerezik az identitás alapstruktúrájában, az ösztöntörekvések nehezen módosíthatóak vagy korlátozhatóak, ha egyáltalán. A pedofil embernek éppen annyira szerves része ez a törekvés, mint az ellenkező vagy azonos nemű felnőtt iránti vágy a hetero-, illetve homoszexuális férfi vagy nő esetében. Az alapvető különbség morális és jogi; az utóbbi elfogadott, míg az előbbi – mert ellentétes a szexuális önrendelkezéssel és a konszenzuális szexualitáson alapuló társadalmi morállal és közmegegyezéssel, továbbá mert nagy valószínűséggel komoly pszichés sérüléseket okoz a gyerekeknek – kategorikusan tilalmazott és legálisan nem realizálható. A társadalmi morál által

erősen támogatott kriminalizálásra a hatalmi egyensúly hiányból adódó önrendelkezési jogsérelem és konszenzushiány, valamint a kiszolgáltatott gyerek védelme ad alapot. Érdemi preventív hatás ettől azonban – mind generális, mind speciális tekintetben – jószérivel csak az „alkalmi” pedofilok esetében várható. A valódi pedofil dilemmája ugyanis az, hogy vágyainak megélése ütközik a nyugati társadalmak morális és jogi szabályaival, és ahhoz, hogy ne társadalmi megvetés és börtön várja, önmagát kell megtagadnia, és teljességében le kell mondani a szexualitásra és szeretetre való vágyairól.

A pedofília kutatásának kriminológiai jelentőségét alátámasztja az is, hogy a gyerekek kiemelkedően magas látenciájú, súlyos és távolható következményekkel járó szexuális bántalmazásának ez az egyik legerősebb rizikófaktora. A potenciális áldozatok védelme, a bántalmazás megelőzése szempontjából a kockázati tényezők feltárása mellett kiemelkedően fontos a beavatkozási eszközök lehetőségének, tényleges hatékonyságának, eredményességének szisztematikus elemzése. Az egyes eszközök valódi hatóerejének, befolyásolási potenciáljának feltárását ebben az esetben különösen indokolja a szóban forgó cselekmény megítélésének jelentős érzelmi telítettsége, a gyerekbántalmazást körülvevő elemi indulatok, valamint az a tény, hogy a múlt század kilencvenes éveitől a szexuális elkövető a bűnelkövetők „veszélyes osztályaként” jelennek meg, a szexuális bűncselekmények pedig jellemzően a szigorú, punitív büntetőpolitika motorjaként működnek.

Felhasznált irodalom

- Barnoski, R. P. (2005). *Sex offender sentencing in Washington State: Has community notification reduced recidivism?* Washington State Institute for Public Policy. <http://www.wsipp.wa.gov/ReportFile/919>
- Bouffard, J. A. & Askew, L. N. (2019). Time-Series Analyses of the Impact of Sex Offender Registration and Notification Law Implementation and Subsequent Modifications on Rates of Sexual Offenses. *Crime & Delinquency*, 65(11), 1483–1512. <https://doi.org/10.1177/0011128717722010>
- Cantor, J. M. (2018). Can Pedophiles Change? *Current Sexual Health Reports*, 10, 203–206. <https://doi.org/10.1007/s11930-018-0165-2>
- Cooper, A. J., Sandhu, S., Loszyn, S. & Cernovsky, Z. (1992). A double-blind placebo controlled trial of medroxyprogesterone acetate and cyproterone acetate with seven pedophiles. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 37(10), 687–693. <https://doi.org/10.1177/070674379203701003>
- Corda, A. (2020). Introduction: An Important Look at Foreign Policy and Practices Regarding Sex-Offense Collateral Consequences. <https://ccresourcecenter.org/2020/11/24/sex-offense-registries-in-europe-and-around-the-world/>

- Dombert, B., Schmidt, A. F., Banse, R., Briken, P., Hoyer, J., Neutze, J. & Osterheider, M. (2016). How common is men's self-reported sexual interest in prepubescent children? *Journal of Sex Research*, 53(2), 214–223. <https://doi.org/10.1080/00224499.2015.1020108>
- Elischer, D. & Šolc, M. (2020). Therapeutic surgical castration in the czech republic – mutilation, or deliverance? *The Lawyer Quarterly*, 10(4), 426–447. <https://tlq.ilaw.cas.cz/index.php/tlq/article/view/429>
- Federal Research Division – Library of Congress (2022). *Sex Offender Registration and Notification Laws around the World*. https://smart.ojp.gov/doc/SORN-Laws-Around-the-World_FINAL_REPORT.pdf
- Feldman, D. B. & Crandall, C. S. (2007). Dimensions of mental illness stigma: What about mental illness causes social rejection? *Journal of Social and Clinical Psychology*, 26(2), 137–154. <https://doi.org/10.1521/jscp.2007.26.2.137>
- Gijs, L. & Gooren, L. (1996). Hormonal and psychopharmacological interventions in the treatment of paraphilias: An update. *The Journal of Sex Research*, 33(4), 273–290. <https://doi.org/10.1080/00224499609551845>
- Greenberg, D. M., Bradford, J. M., Curry, S. & O'Rourke, A. (1996). A comparison of treatment of paraphilias with three serotonin reuptake inhibitors: a retrospective study. *The Bulletin of the American Academy of Psychiatry and the Law*, 24(4), 525–532.
- Jahnke, S., Imhoff, R. & Hoyer, J. (2015). Stigmatization of people with pedophilia: Two comparative surveys. *Archives of Sexual Behavior*, 44(1), 21–34. <https://doi.org/10.1007/s10508-014-0312-4>
- Jennings, W. G., Piquero, A. R., Zimring, F. E. & Reingle, J. M. (2015). Assessing the Continuity of Sex Offending Over the Life Course: Evidence From Two Large Birth Cohort Studies. In Blokland, A. A. J. & Lussier, P. (Eds.), *Sex Offenders: A Criminal Career Approach* (pp. 129–142). John Wiley & Sons. <https://doi.org/10.1002/9781118314630.ch6>
- Landgren, V., Savard, J., Dhejne, C., Jokinen, J., Arver, S., Seto, M. C. & Rahm, C. (2022). Pharmacological Treatment for Pedophilic Disorder and Compulsive Sexual Behavior Disorder: A Review. *Drugs*, 82(6), 663–681. <https://doi.org/10.1007/s40265-022-01696-1>
- Lasher, M. P. & McGrath, R. J. (2012). The Impact of Community Notification on Sex Offender Reintegration: A Quantitative Review of the Research Literature. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, 56(1), 6–28. <https://doi.org/10.1177/0306624X10387524>
- Levenson, J. S. & Cotter, L. P. (2005). The Effect of Megan's Law on Sex Offender Reintegration. *Journal of Contemporary Criminal Justice*, 21(1), 49–66. <https://doi.org/10.1177/1043986204271676>
- Levenson, J. S., D'Amora, D. A. & Hern, A. L. (2007). Megan's Law and its impact on community re-entry for sex offenders. *Behavioral Sciences & the Law*, 25(4), 587–602. <https://doi.org/10.1002/bsl.770>
- Levenson, J. S., Brannon, Y. N., Fortney, T. & Baker, J. (2007). Public Perceptions About Sex Offenders and Community Protection Policies. *Analyses of Social Issues and Public Policy*, 7(1), 137–161. <https://doi.org/10.1111/j.1530-2415.2007.00119.x>

- Logan, W. & Prescott, J. (2021). Conclusions. In Logan, W. & Prescott, J. (Eds.), *Sex Offender Registration and Community Notification Laws: An Empirical Evaluation* (pp. 181–182). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781108328425.011>
- Prescott, J. J. & Rockoff, J. E. (2011). Do Sex Offender Registration and Notification Laws Affect Criminal Behavior? *The Journal of Law & Economics*, 54(1), 161–206. <https://doi.org/10.1086/658485>
- Pugh, J. (2016). *Why is chemical castration being used on sex offenders in some countries?* <https://theconversation.com/why-is-chemical-castration-being-used-on-sex-offenders-in-some-countries-60979>
- Seto, M. (2018). *Pedophilia and sexual offending against children*. American Psychological Association.
- Schmidt, A. F. & Niehaus, S. (2022). Outpatient Therapists' Perspectives on Working with Persons Who Are Sexually Interested in Minors. *Archives of Sexual Behavior*, 51, 4157–4178. <https://doi.org/10.1007/s10508-022-02377-6>
- Schram, D. & Milloy, C. (1995). *Community notification: A study of offender characteristics and recidivism*. Washington State Institute for Public Policy. <http://www.wsipp.wa.gov/rpt-files/chrrec.pdf>
- Stephens, S., McPhail, I. V., Heasman, A. & Moss, S. (2021). Mandatory reporting and clinician decision-making when a client discloses sexual interest in children. *Canadian Journal of Behavioural Science*, 53(3), 263–273. <https://doi.org/10.1037/cbs0000247>
- Stiels-Glenn, M. (2010). The availability of outpatient psychotherapy for paedophiles in Germany. *Recht & Psychiatrie*, 28(2), 74–80.
- Tewksbury, R. & Jennings, W. G. (2010). Assessing the impact of sex offender registration and community notification on sex-offending trajectories. *Criminal Justice and Behavior*, 37(5), 570–582. <https://doi.org/10.1177/0093854810363570>
- Turner, D. & Briken, P. (2018). Treatment of paraphilic disorders in sexual offenders or men with a risk of sexual offending with luteinizing hormone-releasing hormone agonists: An updated systematic review. *The Journal of Sexual Medicine*, 15(1), 77–93. <https://doi.org/10.1016/j.jsxm.2017.11.013>
- Vásquez, B. E., Maddan, S. & Walker, J. T. (2008). The Influence of Sex Offender Registration and Notification Laws in the United States: A Time-Series Analysis. *Crime & Delinquency*, 54(2), 175–192. <https://doi.org/10.1177/0011128707311641>
- Zgoba, K. M. & Mitchell, M. M. (2021). The effectiveness of Sex Offender Registration and Notification: A meta-analysis of 25 years of findings. *Journal of Experimental Criminology*, 19, 71–96. <https://doi.org/10.1007/s11292-021-09480-z>

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *What describes your Concern best?* <https://troubled-desire.com/en/>

URL2: *Chemical castration in the EU.* https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/E-8-2017-005203_EN.html

URL3: *Cabinet Approves Chemical Castration Bill.* <https://news.err.ee/103077/cabinet-approves-chemical-castration-bill>

URL4: *Sex Offender Registration and Notification Act (SORNA).* <https://www.justice.gov/criminal-ceos/sex-offender-registration-and-notification-act-sorna>

URL5: *Sex Offenders Register.* <https://rps.ms.gov.pl/en-US/Public#/>

URL6: *Pedofil-nyilvántartás: eddig csaknem nyolcezer esetben kértek le adatokat a rendszerből.* <https://www.szon.hu/orszag-vilag/2023/03/pedofil-nyilvانتartas-eddig-csaknem-nyolcezer-esetben-kertek-le-adatokat-a-rendszerbol>

URL7: *Állásfoglalási indítvány az elítélt szexuális bűnelkövetők uniós szintű nyilvانتartásáról.* https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/B-9-2021-0301_HU.html

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Szabó J. & Virág Gy. (2023). Szexuális bűnelkövetők a kriminálpolitika erőterében. *Belügyi Szemle*, 71(10), 1887–1900. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2023.10.14>